

REMISSVAR

Datum

2025-11-10

Vårt diarienummer

KV 2025-27014

Justitiedepartementet

Utkast till lagrådsremiss Sänkt straffbarhetsålder för allvarliga brott

Er beteckning Ju2025/01945

Kriminalvården svarade i maj 2025 på det remitterade betänkandet *Straffbarhetsåldern* (SOU 2025:11), i vilket straffbarhetsåldern föreslogs sänkas till 14 år för allvarliga brott.

Kriminalvården hade då inte några synpunkter på det förslaget utan svarade utifrån de omfattande konsekvenser som förslaget har för myndighetens verksamhet. Myndigheten har fortfarande synpunkter på konsekvenserna av förslagen, och utvecklar dem i det följande. I den nu remitterade lagrådsremissen föreslås dock att straffbarhetsåldern sänks ytterligare jämfört med förslaget i betänkandet. Av den anledningen framför Kriminalvården nu även följande.

Barn befinner sig i en mognadsprocess och har inte lika utvecklade förmågor till t.ex. impulskontroll eller konsekvenstänkande som äldre, vilket påverkar varför barn begår brott. De barn som begår brott är ofta socialt utsatta och har ett särskilt behov av stöd. Samhällets reaktion mot brott som begås av barn bör därför vara inriktad på rehabilitering. Barnets mognad påverkar också hur denne reagerar på påföljden. En frihetsberövande påföljd i ung ålder kan därför, i större utsträckning än för äldre, leda till negativa konsekvenser även i ett längre perspektiv. Ju yngre och omognare barnet är, desto mindre utvecklad är dennes ansvarsförmåga och desto större blir de negativa konsekvenserna av straffet. Sammantaget innebär detta att unga barn är mindre lämpade för straffrättsligt ansvar med fängelse som en möjlig påföljd. Kriminalvården förordar därför att barn så unga som 13 år tas om hand på andra sätt, som inte ger avkall på individualprevention eller samhällsskydd, men som bättre kan motverka de skadeverkningar som riskerar att uppstå när så unga barn frihetsberövas inom rättsväsendet. Kriminalvården har utifrån detta principiella invändningar mot förslaget att sänka straffbarhetsåldern till 13 år för allvarliga brott, men konstaterar samtidigt att vilken straffbarhetsålder som ska gälla i slutändan är en kriminalpolitisk fråga.

Konsekvenser för Kriminalvården

Konsekvenserna av en sänkt straffbarhetsålder till 13 år bedöms bli stora för Kriminalvården inom häktes-, anstalts- och frivårdsverksamheten, och det gäller trots att det alltjämt är osäkert hur många barn som kommer att beröras av förslaget.

Kriminalvården har i sitt tidigare remissvar framhållit att myndigheten inte är förberedd eller rustad för att ta hand om så unga barn som 14 år. Bedömningen är att Kriminalvården inte heller i nuläget fullt ut är förberedd eller rustad för att ta hand om så unga barn som 14 år, och än mindre 13 år.

REMISSVAR

Datum

2025-11-10

Vårt diarienummer

KV 2025-27014

Kriminalvården arbetar intensivt med regeringsuppdragen att förbereda inrättandet av särskilda barn- och ungdomsavdelningar i anstalt (Ju2023/02157 och Ju2025/02195). Arbetet har också satt ytterligare fokus på barn i myndighetens häktes- och frivårdsverksamhet. Om straffbarhetsåldern sänks till 13 år för allvarliga brott, är det i häktesverksamheten som myndigheten kommer att möta barnen när de är som yngst.

I häktesverksamheten bedöms häktade barn under 15 år få en märkbar påverkan på beläggningen och resursutnyttjandet. Nuvarande statistik visar redan en stor påverkan på häktesverksamheten för 15–17-åringar. Det saknas en prognos över hur många 13–17-åringar som kan tänkas bli aktuella för häktning men det kan väntas att häktningsskäl föreligger under längre tid än tidigare, eftersom placering med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga under brottsutredningens gång bedöms minska. Häktesverksamheten kommer att behöva anpassas ytterligare för yngre barn med större fokus på isoleringsbrytande åtgärder, verksamhetsinnehåll och bättre samverkan med socialtjänst, skola m.fl.

För anstaltsverksamheten bedöms påverkan vara stor även om antalet barn under 15 år inte förväntas vara stort. Placeringen av de yngsta barnen kommer att vara komplicerad och kräva individuella bedömningar utifrån barnets bästa. Det kan komma att innebära risker för ”smittoeffekt” av äldre barns negativa beteenden gentemot andra intagna eller mot personal, samt risk för att de yngsta barnen utnyttjas av äldre. Avdelningarnas storlek behöver sannolikt minskas och bemanningstätheten öka. I synnerhet flickors situation behöver uppmärksammas.

En sänkt straffbarhetsålder medför ökade krav på att kunna erbjuda ett kvalificerat innehåll riktat mot små och delvis olika grupper. Verkställighetsinnehållet behöver ytterligare anpassas specifikt för den yngsta målgruppen och efter varje barns individuella behov och förutsättningar. En sänkt straffbarhetsålder innebär också att antalet skolpliktiga barn ökar. Barnen behöver säkerställas en god skolgång som tillgodoser varje elevs specifika behov. Barn med funktionsnedsättning behöver få det stöd de har rätt till och undervisningen anpassas utifrån de pedagogiska konsekvenser som funktionsnedsättningen kan innebära.

Även för frivårdens verksamhet innebär en sänkning av straffbarhetsåldern en stor påverkan. Det bedöms bli aktuellt att handlägga ärenden med villkorligt frigivna barn som ställs under övervakning, vilket ställer krav på ökad samverkan med andra aktörer så som socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri, skola, vårdnadshavare, polis m.fl. Kriminalvården har också övervägt behovet av förändrade lokaler, eftersom det kan diskuteras om det är lämpligt att barn befinner sig i samma väntrum och andra utrymmen som vuxna dömda.

I alla tre verksamhetsdelar medför förslagen i utkastet ett behov av att förstärka personalens kompetens med kunskap om barns utveckling, rättssäkerhet för minderåriga, särskilda psykosociala behov, skola, omsorg m.m. Yrkesrollen som kriminalvårdare blir i

REMISSVAR

Datum

2025-11-10

Vårt diarienummer

KV 2025-27014

praktiken differentierad utifrån behovet av att adekvat bemöta den yngsta målgruppen. Detta kan innebära utmaningar att rekrytera personal till häkten, anstalt och frivård.

Som Kriminalvården framhållit, bland annat i det tidigare remissvaret, är det svårt att beräkna effekterna av den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder. Bedömningen är dock att även om beräkningarna är behäftade med osäkerheter så är framför allt fysiska anpassningar av lokaler liksom ökad personaltäthet kostnadsdrivande. Det är därför positivt att regeringen avser att noga följa utvecklingen för att kunna bedöma Kriminalvårdens långsiktiga resursbehov.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Martin Holmgren efter föredragning av verksjuristen Helena Levin. Överdirektören Peter Yngve, kanslidirektören Hanna Jarl och tf. rättschefen Elisabeth Lager har varit med vid den slutliga handläggningen av ärendet.

Martin Holmgren